

Arkeologisk schaktningsövervakning på Stöökagatan i Askersund

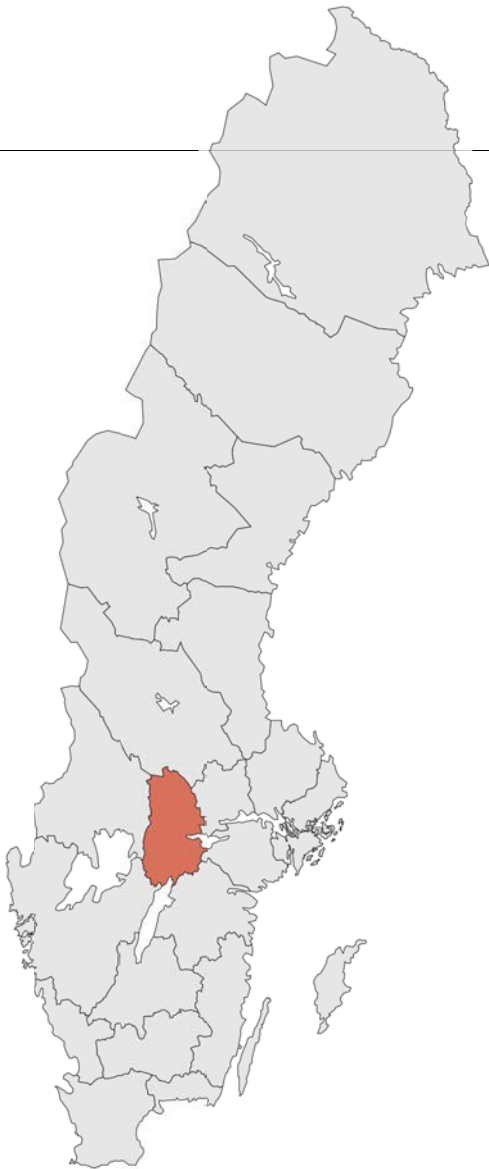
L1982:8620
Askersund 1:1
Askersund socken
Askersund kommun
Örebro län, Närke
Rasmus Ohlsson

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro
Telefon 019-609 04 10
www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

---

*Översiktskarta över Sverige med
Örebro län markerat i rött.*

© 2024 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2024:49
Lst dnr 431-4010-2023

Författare	Rasmus Ohlsson
Kvalitetsgranskning	Nina Balknäs
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Geometrisk avmätning över Askersund från år 1643 (REG 1882k-a1)
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2024:49

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Arkeologisk schaktningsövervakning på Stöökagatan i Askersund

L1982:8620

Askersund 1:1

Askersund socken

Askersund kommun

Örebro län, Närke

Rasmus Ohlsson

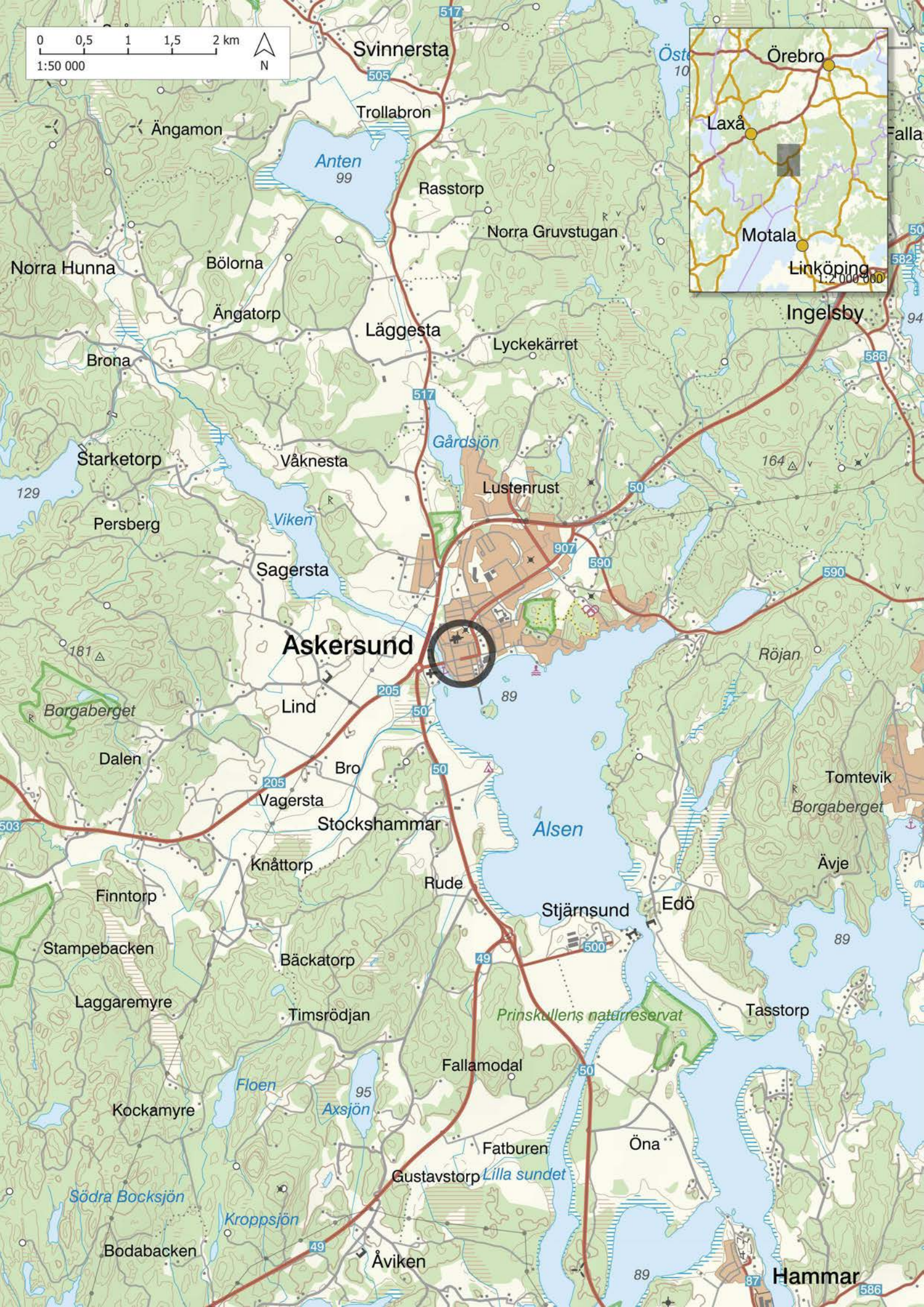
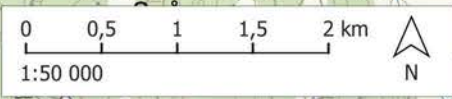
Lst dnr 431-4010-2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	5
Syfte och målgrupper.....	8
Metod och genomförande.....	8
Resultat.....	10
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	11
Tekniska och administrativa uppgifter	12
Referenser	13
Förteckning över figurer	13
Förteckning över bilagor	13
Bilagor	14
<i>Bilaga 1. Schakttabell .....</i>	<i>14</i>

SAMMANFATTNING

Vid schaktning på Stöökagatan inom Askersunds stadslager L1982:8260 i Askersund stad utförde Arkeologgruppen en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Syftet var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera eventuella delar av lämningen som framkom. Fem schakt om totalt 52 kvadratmeter grävdes till ett djup på 1,6–1,8 meter. Inga fynd eller lämningar framkom vid schaktningsövervakningen.

INLEDNING

Under hösten 2023 utförde Arkeologgruppen en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheten Askersund 1:1 i Askersund kommun. Schaktningen gjordes på Stöökagatan inom Askersunds stadslager L1982:8620. Beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Örebro län. Askersunds kommun bar kostnadsansvaret.

BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

Askersund är känt sedan början av 1300-talet, i form av Askæsund. Namnet ska från början ha syftat på sundet mellan sjöarna Viken och Alsen för att sedan tas över av en tingsplats och en by som senare gav namn till socknen och staden (Wahlberg 2016:28). Askersund fick stadsrättigheter år 1643 efter att drottning Kristinas förmyndarregering beslutade att en stad skulle anläggas på platsen. De följande åren började staden anläggas i sin nuvarande form (Bergold & Ekman 2019 med där angiven litteratur).

Undersökningsområdet ligger centralt inom det äldre stadslagrets utbredning enligt Kulturmiljöregistret (KMR). Schakten grävdes i Stöökagatan, direkt öster om Askersunds torg. Torget anlades på sin nuvarande plats i och med den ursprungliga stadsplaneringen. Vid tidigare arkeologiska undersökningar av torget har två tidigare torgbeläggningar identifierats, varav den äldsta av dem var äldre än stadsbranden år 1776 som härjade Askersund. Torgets beläggning tycks i äldre tider ha varit densamma som på gatorna som omgav det – Storgatan, Stöökagatan, Väderkvarnsgatan och Sundsbrogatan (Karlenby 2014).

Figur 1 (föregående sida). Översiktskarta med undersökningsområdet markerat med svart cirkel. Skala 1:50 000. Instick i skala 1:2 000 000.

Figur 2. Fornlämningssmiljön runt undersökningsområdet, vilket är markerat med svart. Skala 1:10 000.

Figur 3. Rektifierad karta från år 1783 (REG 1882k-a2) med undersökningsområdet markerat med rött. Skala 1:5 000.

Flertalet arkeologiska insatser har gjorts inom Askersunds stadslager, varav ett antal i närheten av föreliggande undersökningsområde. År 2006 utförde Riksantikvarieämbetet UV Bergslagen en schaktningsövervakning på Storgatan vid den västra sidan av Askersunds torg. Vid undersökningen framkom stensläggningsar, kulturlager och fynd i form av keramikskärvor (Romedahl 2006). Som nämnt ovan har äldre torgytor kommit fram vid tidigare arkeologiska undersökningar. De framkom vid schaktningsövervakningar som utfördes av Arkeologgruppen åren 2012–2013. Utöver torgytorna framkom brandlager som troligen härrör från branden år 1776 (Karlenby 2014). Ytterligare en schaktningsövervakning kopplad till torgytan utfördes av Arkeologgruppen år 2016. Undersökningen gjordes i parkens norra utkant och det framkom rester av tidigare bebyggelse. Byggnaderna var äldre än stadsbranden år 1776 och delar av bebyggelsen kan vara från etablerandet av staden. I avsatta lager framkom fynd av bland annat keramik och kritpipor (Karlenby 2016).

SYFTE OCH MÅLGRUPPER

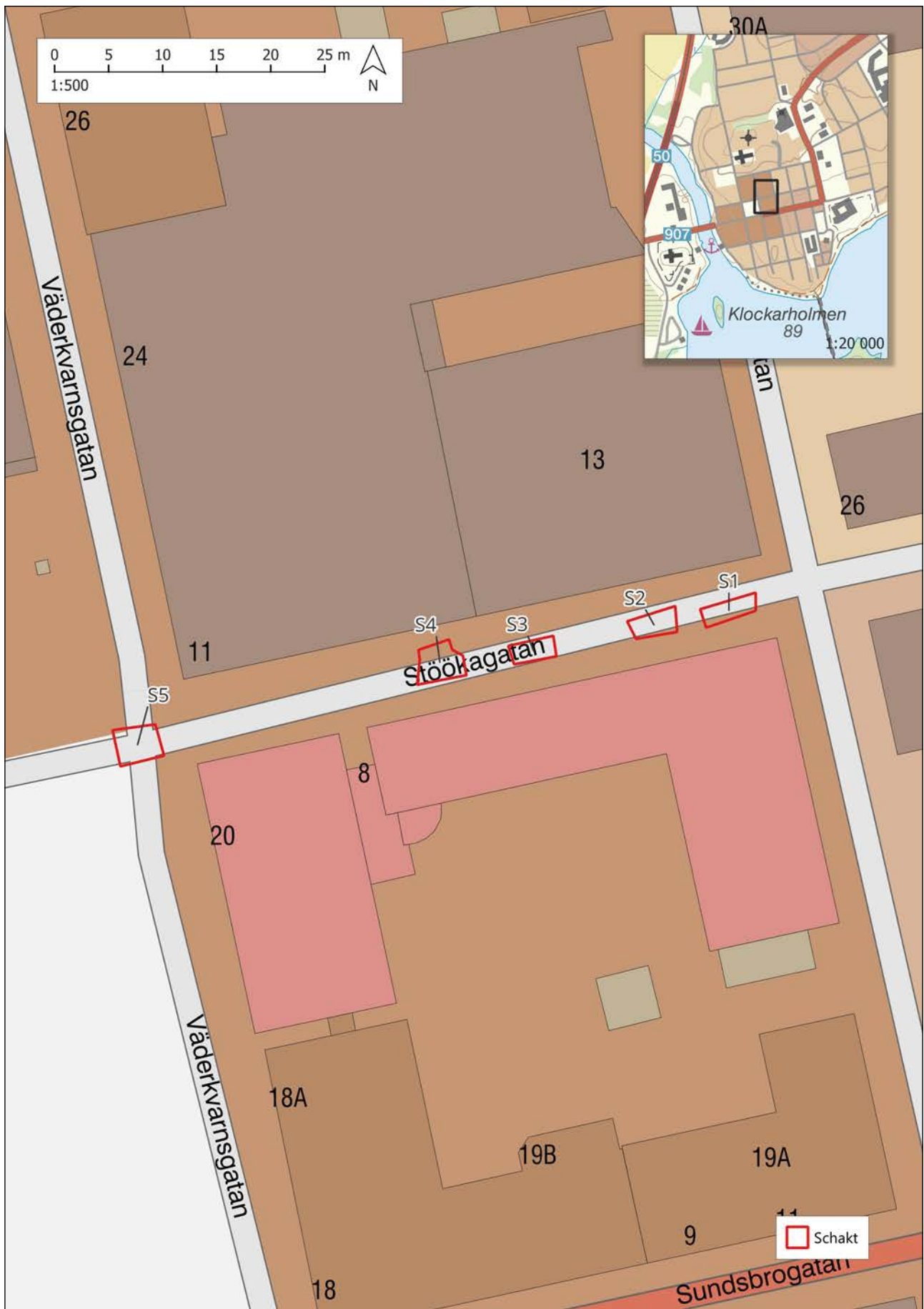

Syftet med den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen. Målgrupper för undersökningen var framför allt Länsstyrelsen och Askersunds kommun.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Arbetet skedde genom schaktning med grävmaskin, vilket övervakades av arkeolog. Befintliga ledningar schaktades fram genom grävandet av fem gropar. Groparna var 4–5,4 meter långa, 1,8–3,4 meter breda och de grävdes till ett djup på 1,6–1,8 meter. Schakten beskrevs, fotograferades och mättes in med Xpad GPS. Inmätningarna bearbetades sedan i programmet QGIS 3.30.1.

Figur 4. Schaktplan över undersökningsområdet. Skala 1:500. Instick i skala 1:20 000.

RESULTAT

Fem schakt grävdes om totalt 52 kvadratmeter. De var upp till 1,8 meter djupa och grävdes tills de befintliga ledningarna var synliga. Vid schaktningen framkom under gatstenen ett lager av sättsand och grus. Under det påträffades modernt fyllnadsmaterial i form av sand, silt, lera och småsten i varierande sammansättning runtom ledningar. Endast i ett av schakten (S3) framkom steril undergrund av lera i på ett djup om 1 meter. I resterande schakt bestod botten av modernt fyllnadsmaterial.

Inga lämningar från Askersunds äldre stadslager framkom vid schaktningsövervakningen.

Figur 5. Schakt 1 efter slutförd schaktning. Foto från norr.

Figur 6. Schakt 3 efter slutförd schaktning. Här framkom inga ledningar. Foto från söder.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN i förhållande till undersökningsplanen

---

Den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning utfördes i enlighet med den upprättade undersökningsplanen och kostnadsberäkningen utan avvikelser.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Örebro län
Kommun	Askersund kommun
Landskap	Närke
Socken	Askersund socken
Fastighet	Askersund 1:1
Lämningsnummer	L1982:8620
Lämningsstyp	Stadslager
Datering	-
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2023-08-31
Länsstyrelsens diarienummer	431-4010-2023
Ärendenummer i Fornreg	202301076
Arkeologgruppens projektnummer	P23056
Projektledning	Tobias Vinoy
Personal	Ebba Knabe, Rasmus Ohlsson
Undersökningstid	2023-10-10
Undersökt yta	52 m ²
Inmätningsteknik	XPAD GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.
Digitalt arkiv	Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.
Fynd	Inga fynd gjordes.

REFERENSER

- Bergold, H. & Ekman, T. 2019. *Norra Bergen, Askersund*, RAÄ-nr 187:1/L1982:8620, Norra Bergen, Askersunds kommun, Närke, Lst dnr 431-1873-2018. Arkeologisk förundersökning. Arkeologgruppen AB rapport 2019:1.
- Karlenby, L. 2014. *Torgundersökningar i Askersund – schaktningsövervakningar åren 2012–13*, RAÄ Askersund 187:1, Askersunds socken, Närke, Dnr 431-1743-2013 (431-314-2011). Särskild arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Arkeologgruppen AB, rapport 2014:08.
- Karlenby, L. 2016. *Bebyggelse under Torgparken i Askersund*, Förundersökning i form av schaktningsövervakning vid anläggande av ny park inom fornlämning Askersund 187:1, Askersunds kommun, Närke. Lst dnr 431-4728-2014. Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. Arkeologgruppen AB rapport 2016:21.
- Romedahl, H. 2006. *Askersunds torg, Två stratigrafiskt åtskilda horisonter vid Askersunds torgs västra sida*. Närke, Askersunds stad, RAÄ 187. Arkeologisk slutundersökning. Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar. UV Bergslagen, Rapport 2006:12.
- Wahlberg, M. (red.) 2016. *Svenskt ortnamnslexikon*. Andra reviderade upplagan. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen.

Kartmaterial

- LANTMÄTERIMYNDIGHETERNAS ARKIV (REG)
- 1882k-a1. 1643. Geometrisk avmätning.
- 1882k-a2. 1783. Grundkarta Askersund.

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

- Figur 1. Översiktskarta med undersökningsområdet markerat med svart cirkel. Skala 1:50 000. Instick i skala 1:2 000 000.
- Figur 2. Fornlämningsmiljön runt om undersökningsområdet, vilket är markerat med svart. Skala 1:10 000.
- Figur 3. Rektifierad karta från år 1783 (REG 1882k-a2) med undersökningsområdet markerat med rött. Skala 1:5 000.
- Figur 4. Schaktplan över undersökningsområdet. Skala 1:500. Instick i skala 1:20 000.
- Figur 5. Schakt 1 efter slutförd schaktning. Foto från norr.
- Figur 6. Schakt 3 efter slutförd schaktning. Här framkom inga ledningar. Foto från söder.

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

- Bilaga 1. Schakttabell

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Snr	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggning
1	5,4x1,8	1,6	I schaktet framkom gatsten följt av fyllnadsmaterial i form av grus och mörkbrun siltig lera liggandes omkring kablar. I botten av schaktet fortfarande modernt fyllnadsmaterial.	–
2	4x2	1,6	I schaktet framkom gatsten följt av fyllnadsmaterial i form av grus och mörkbrun siltig lera liggandes omkring kablar. I botten av schaktet fortfarande modernt fyllnadsmaterial.	–
3	4x1,8	1,8	I schaktet framkom gatsten över ett cirka 0,4 m tjockt lager brun sand. Under framkom undergrund av brun lera.	–
4	4,6x3,4	1,6	I schaktet framkom gatsten följt av fyllnadsmaterial av grus, sand och brun silt innehållandes rikligt med småstenar omkring kablar. I botten av schaktet fortfarande modernt fyllnadsmaterial.	–
5	4x3,4	1,7	Under gatstenen framkom modernt fyllnadsmaterial av grus, sand och silt innehållandes småsten. I botten av schaktet fortfarande modernt fyllnadsmaterial.	–

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2024:49

